

Wyrok z dnia 13 lipca 2005 r.

I UK 311/04

Przesłanki przyznania renty z tytułu zatrudnienia, a nie renty szczególnej (uczniowskiej), stanowią zdarzenia powstałe w okresach zatrudnienia albo okresach zrównanych z nimi, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 lipca 2005 r. sprawy z odwołania Ireneusza Ł. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w B. o rentę, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 31 sierpnia 2004 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w B. decyzją z dnia 30 czerwca 2003 r. odmówił Ireneuszowi Ł. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). ZUS miał na uwadze dwie okoliczności. Po pierwsze, że lekarz orzecznik ZUS, po analizie dokumentacji medycznej oraz badaniu przedmiotowym wnioskodawcy, orzeczeniem z dnia 9 czerwca 2003 r. nie stwierdził niezdolności do pracy. Po drugie, że wnioskodawca udowodnił łączny staż pracy wynoszący 2 lata, 7 miesięcy i 4 dni, zamiast wymaganych 4 lat.

Wyrokiem z dnia 16 lutego 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku po rozpoznaniu odwołania Ireneusza Ł. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał mu rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 21 marca 2003 r. do 1 września 2005 r. W pozostałym zakresie odwołanie oddalił.

Sąd pierwszej instancji w celu oceny stanu zdrowia wnioskodawcy dopuścił dowód z opinii lekarzy biegłych sądowych. Biegły neurolog ustalił, że odwołujący jest nadal, od 1992 r. częściowo niezdolny do pracy na okres dwóch lat, od września 2003 r. W opinii uzupełniającej biegły neurolog ustosunkowując się do zarzutów lekarza orzecznika podtrzymał swoje stanowisko. Kolejną opinię sporządził inny specjalista neurolog z udziałem lekarza psychiatry. Lekarze w tym składzie potwierdzili ocenę stanu zdrowia dokonaną w pierwszej opinii biegłego neurologa. Uznali oni nadto, że stan zdrowia Ireneusza Ł. uległ pogorszeniu w ramach częściowej niezdolności do pracy, w czasie zatrudnienia, to jest 16 stycznia 2002 r. Stanowisko to biegli podtrzymali składając wyjaśnienia na rozprawie. Sąd opierając się na tych opiniach ustalił, że odwołujący się jest niezdolny do pracy od 30 sierpnia 1992 r. (data wypadku komunikacyjnego) oraz że niezdolność do pracy uległa istotnemu pogorszeniu w czasie zatrudnienia, to jest 16 stycznia 2002 r. Sąd ustalił także, że Ireneusz Ł. był uprawniony do renty uczniowskiej przy stwierdzonej całkowitej niezdolności do pracy od 1 lutego 1993 r., a następnie pomimo stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy orzeczeniem z 7 września 2000 r. z powodu błędu organu rentowego pobierał rentę do 31 listopada 2001 r. W dniu 4 czerwca 1999 r. ubezpieczony uzyskał tytuł magistra, a następnie pozostawał w zatrudnieniu od 23 sierpnia 1999 r., z przerwami do 28 września 2002 r., łącznie przez 2 lata, 7 miesięcy i 4 dni. Spełnia zatem - według Sądu - warunki do przyznania renty ze względu na to, że istotne pogorszenie stanu zdrowia nastąpiło 16 stycznia 2002 r., to jest w czasie zatrudnienia (23 sierpnia 1999 r. - 28 września 2002 r.), co odpowiada wymogom z art. 57 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W apelacji organ rentowy zarzucił naruszenie art. 57 i art. 58 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. Zdaniem organu rentowego wnioskodawca nie posiada okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego dla przyznania świadczenia.

Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2004 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną.

Sąd drugiej instancji nie podzielił twierdzenia organu rentowego, że Ireneusz Ł. nie spełnia warunków do przyznania renty, gdyż nie ma wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego. Zdaniem Sądu drugiej instancji wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynosi w przypadku wnioskodawcy 1 rok, a nie 4 lata, jak utrzymuje organ rentowy. Odwołujący się urodził się w 1973 r., uległ wypadkowi w 1992 r. i od tego czasu jest niezdolny do pracy, a zatem inwalidztwo powstało przed ukończeniem 20 lat życia. Na podstawie art. 58 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej rok, jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat. Nie ma przy tym znaczenia, że niezdolność do pracy powstała u odwołującego się przed okresem składkowym i nieskładkowym, skoro uległa istotnemu pogorszeniu w czasie zatrudnienia. Według Sądu drugiej instancji data istotnego pogorszenia stanu zdrowia nie może przesądzać o wymaganym okresie zatrudnienia.

W kasacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania. Skarżący zarzucił naruszenie art. 57 w związku z art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 58 ust. 1 pkt 1 wskazanej ustawy, polegające na przyjęciu, że wnioskodawca spełnia wszystkie warunki wymagane do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy określone w art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, mimo tego, że ani przed dniem złożenia wniosku o rentę ani też przed dniem powstania niezdolności do pracy nie ma on w ostatnim dziesięcioleciu wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, określonego w art. 58 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w wymiarze przewidzianym w art. 58 ust. 1 pkt 4 tej ustawy.

W odpowiedzi na kasację ZUS, Ireneusz Ł. podkreślił, iż spełnia wszystkie, określone ustawą warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy. W dniu 30 września 1992 r. uległ on wypadkowi komunikacyjnemu, którego skutki odczuwa do dzisiaj. Zdaniem odwołującego się, kasacja złożona przez organ rentowy jest bezasadna.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kwestionowana w kasacji ocena prawna w zakresie zastosowania art. 57 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z FUS opiera się na tych samych okolicznościach faktycznych, które były podstawą wyroku Sądu pierwszej instancji. Ze względu na podstawę kasacyjną istotne jest ustalenie, że niezdolność do pracy Ireneusza Ł. ma swój początek w 1992 r., kiedy wnioskodawca miał 19 lat i nie będąc pracownikiem uzyskał rentę inwalidzką (tzw. szkolną) na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, następnie pozostawał w zatrudnieniu pracowniczym (z przerwami od 23 sierpnia 1999 r. do 28 września 2002 r.), z tym, że w czasie zatrudnienia - 16 stycznia 2002 r. - nastąpiło istotne pogorszenie jego stanu zdrowia. Kontrowersyjny - wynikający z kasacji - problem prawny wiąże się z ustaleniem objętego ryzykiem ubezpieczenia rentowego zdarzenia, jako przesłanki renty z tytułu niezdolności do pracy przysługującej ubezpieczonemu, to jest kiedy powstała jego niezdolność do pracy w rozumieniu art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, z uwzględnieniem warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3 tej ustawy. W tej kwestii zastrzeżenia nasuwa stanowisko Sądu drugiej instancji, że należy brać pod uwagę wyłącznie zdarzenie wypadkowe z 1992 r., a więc z okresu, w którym Ireneusz Ł. nie podlegał jeszcze powszechnemu ubezpieczeniu rentowemu z tytułu zatrudnienia, gdyż - według Sądu Apelacyjnego - „data istotnego pogorszenia stanu zdrowia nie może jednak przesądzać o wymaganym okresie zatrudnienia”. Nie ma racji Sąd Apelacyjny powołując się na to, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 marca 1998 r. II UKN 566/97, zajął „takie samo stanowisko w podobnej sprawie”. Nie były to bowiem podobne sprawy skoro w sprawie II UKN 566/97 inwalidztwo dotknęło osobę, która już przed ukończeniem 20 lat życia pozostawała w zatrudnieniu. Natomiast w sprawie rozpatrywanej, jeżeli chodzi o wydarzenie z okresu kiedy ubezpieczony nie miał 20 lat życia, to inwalidztwo dotyczy wówczas osoby niezatrudnionej, której prawo do szczególnej renty wynikało ze szczególnych przesłanek określonych w przepisach art. 63 ust. 1 i ust. 3 ustawy z 14 grudnia 1982 r. Inaczej mówiąc, skoro przedmiotem roszczenia rentowego Ireneusza Ł. nie jest szczególna tzw. uczniowska renta, ale renta przysługująca ubezpieczonym z tytułu zatrudnienia, to jej podstawę powinny stanowić zdarzenia powstałe w okresach zatrudnienia i innych związanych ze stosunkiem ubezpieczenia okresach, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. Z tego względu Sąd pierwszej instancji zasadnie koncentrował uwagę na ustaleniu sytuacji istotnego pogorszenia niezdolności do pracy ubezpie-

czonego w czasie jego zatrudnienia, jako zdarzenia, które oznaczało powstanie wówczas niezdolności do pracy w rozumieniu przesłanek art. 57 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r.

Jeżeli zatem nie ma racji Sąd Apelacyjny odrywając swą ocenę prawną w zakresie zastosowania przepisów art. 58 ustawy z 17 grudnia 1998 r. od niezdolności do pracy Ireneusza Ł. powstałej w okresie jego zatrudnienia, to w konsekwencji - jak to zasadnie zarzucono w kasacji organu rentowego - błędnie zastosowano art. 58 ust. 1 pkt 1 i nie wyjaśniono przesłanek zastosowania art. 58 ust. 1 pkt 3 tej ustawy.

Z powyższych przyczyn, uznając zasadność podstawy kasacji organu rentowego, Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z art. 393¹³ § 1 k.p.c.

=====